

Права та обов'язки адвоката в Україні та Чеській Республіці: порівняльно-правовий аналіз

Rights and duties of advocates in Ukraine and the Czech Republic: comparative analysis

Ярослава Савченко

Ключові слова:

порівняльний аналіз, євроінтеграція, реформування адвокатури, права, обов'язки адвоката.

Key words:

comparative analysis, European integration, reform of advocacy, rights, duties of advocates.

Постановка проблеми. Інститут адвокатури в будь-якій державі виконує надзвичайно важливу соціальну функцію – захист прав людини. Дослідженню місця і значення цього інституту в державі присвячено багато наукових досліджень, зокрема, таких відомих учених: А.М. Бірюкової, Т.В. Варфоломеєвої, І.Ю. Гловацького, Н.О. Обловацької, С.В. Прилуцького, Д.П. Фіолевського, О.Г. Яновської та багатьох інших.

Адвокатура, задовольняючи потреби суспільства, забезпечує його подальший розвиток. Отже, можна стверджувати, що розвиток самого громадянського суспільства неможливий без самостійної й незалежної адвокатури¹.

Реальна можливість громадянина звернутись до професійного адвоката й отримати правильне та вичерпне роз'яснення закону, а за необхідності – надійну кваліфіковану допомогу у відновленні порушених будь-ким, у тому числі й державою, прав є універсальним, випробуваним століттями інструментом стабільності, без якого існування сучасного суспільства й істинно демократичної правової держави неможливе².

У своїй професійній діяльності адвокат зобов'язаний протистояти будь-яким спробам посягання на його незалежність, бути мужнім і принциповим у виконанні своїх професійних обов'язків, відстоюванні професійних прав, гарантій адвокатської діяльності та їх ефективному використанні в інтересах клієнтів³.

При цьому права адвоката багатьма сприймаються як привілей, а не об'єктивна необхідність у меті забезпечення справедливого судового розгляду щодо особи, яку захищає адвокат. А обов'язки використовуються як «догана» всьому інституту адвокатури і спосіб ускладнення діяльності.

Адвокатська спільнота України неодноразово заявляла про систематичне порушення прав адвокатів. А через порушення прав адвокатів порушуються і права людини, яка, по суті, є не захищеною від держави⁴.

Актуальність теми дослідження. У розрізі проведення законодавчих реформ на шляху України до євроінтеграції доречним є проведення порівняльно-правового аналізу відповідних національних норм законодавчого закріплення прав та обов'язків адвокатів з іншими європейськими державами, зокрема Чеською Республікою, яка вже втілила свої євроінтеграційні прагнення, пройшла аналогічним шляхом і мала схожі з Україною зовнішньо- та внутрішньодержавні обставини.

Виклад основного матеріалу. У статті буде досліджено закріплення прав та обов'язків адвоката саме у відповідних національних законах щодо організації й діяльності інституту адвокатури в Україні та Чеській Республіці як в основних станових нормативно-правових актах. Звичайно, додаткові положення

¹ Аракелян М.Р. Інститут адвокатури у правозахисній діяльності сучасної Української держави / М.Р. Аракелян // Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – Вип. 60. – С. 23.

² Фіолевський Д.П. Адвокатура : [підручник] / Д.П. Фіолевський. – 3-тє вид., випр. і доп. – К. : Алерта, 2014. – С. 66.

³ Яновська О.Г. Правова та соціальна природа адвокатської професії / О.Г. Яновська // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 2. – С. 112.

⁴ Звіт про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в Україні за 2013–2016 рр., затверджений рішенням Ради адвокатів України від 26 лютого 2016 р. № 2 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://unba.org.ua/assets/uploads/news/publikacii/buklet-zvit-porushennya.pdf>.

містяться й в інших законах і правилах, таких як Правила адвокатської етики України та Кодекс етики адвокатів Чеської Республіки, відповідно. Але, на думку автора, такі важливі питання, як права й обов'язки, мають бути повною мірою прописані саме в становому законі. Формулювання норм у різних джерелах, з одного боку, є всебічним закріпленням, яке перешкоджає майбутнім можливим прогалинам і наступним «доміркуванням», але, з іншого боку, є захаращуванням правових актів.

Український Закон «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» містить права й обов'язки адвоката в розділі III разом із видами та гарантіями адвокатської діяльності⁵. Стаття 20 закріплює, що під час здійснення адвокатської діяльності адвокат має право вчиняти будь-які дії, не заборонені законом, Правилами адвокатської етики й Договором про надання правової допомоги, необхідні для належного виконання такого Договору, а саме: 1) звертатися з адвокатськими запитами, у тому числі щодо отримання копій документів, до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, а також до фізичних осіб (за згодою таких фізичних осіб). Визначення, необхідні документи й інші положення щодо адвокатського запиту містяться в окремій статті 24; 2) представляти й захищати права, свободи та інтереси фізичних осіб, права й інтереси юридичних осіб у суді, органах державної влади та органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях, незалежно від форми власності, громадських об'єднаннях, перед громадянами, посадовими і службовими особами, до повноважень яких належить вирішення відповідних питань в Україні та за її межами; 3) ознайомлюватися на підприємствах, в установах і організаціях із необхідними для адвокатської діяльності документами й матеріалами, крім тих, що містять інформацію з обмеженим доступом; 4) складати заяви, скарги, клопотання, інші правові документи та подавати їх у встановленому законом порядку; 5) доповідати клопотання й скарги на прийомі в посадових і службових осіб і відповідно до закону одержувати від них письмові мотивовані відповіді на ці клопотання й скарги; 6) бути присутнім під час розгляду своїх клопотань і скарг на засіданнях колегіальних органів та давати пояснення щодо суті клопотань і скарг; 7) збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, в установленому законом порядку запитувати, отримувати й вилучати речі, документи, їх копії, ознайомлюватися з ними та опитувати осіб за їх згодою; 8) застосовувати технічні засоби, у тому числі для копіювання матеріалів справи, в якій адвокат здійснює захист, представництво або надає інші види правової допомоги, фіксувати процесуальні дії, в яких він бере участь, а також хід судового засідання в порядку, передбаченому законом; 9) посвідчувати копії документів у справах, які він веде, крім випадків, якщо законом встановлено інший обов'язковий спосіб посвідчення копій документів; 10) одержувати письмові висновки фахівців, експертів із питань, що потребують спеціальних знань; 11) користуватися іншими правами, передбаченими цим Законом та іншими законами.

Як бачимо, за п. 11 статті 20 список не є вичерпним. Постає питання: чи можна визначити кількісний перелік? Хто має визначати, чи має адвокат право на певні дії й чи має він підтверджувати своє право?

Професійні обов'язки адвоката також не обмежуються переліком із Закону, крім того, до них додаються зобов'язання за Договором про надання правової допомоги.

Так, стаття 21 визначає таке:

1. Під час здійснення адвокатської діяльності адвокат зобов'язаний 1) дотримуватися присяги адвоката України та Правил адвокатської етики; 2) на вимогу клієнта надати звіт про виконання Договору про надання правової допомоги; 3) невідкладно повідомляти клієнта про виникнення конфлікту інтересів; 4) підвищувати свій професійний рівень; 5) виконувати рішення органів адвокатського самоврядування; 6) виконувати інші обов'язки, передбачені законодавством і Договором про надання правової допомоги.

2. Адвокату забороняється таке: 1) використовувати свої права всупереч правам, свободам і законним інтересам клієнта, тобто серед ієрархії прав права клієнта стоять понад правами захисника; 2) без згоди клієнта розголошувати відомості, що становлять адвокатську таємницю, використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб (цей обов'язок закріплено окремо в статті 22, а належна увага приділена в значній кількості наукових робіт; при цьому варто мати на увазі, що в системі права України адвокатська таємниця розглядається переважно як морально-етична категорія); 3) займати у справі позицію всупереч волі клієнта, крім випадків, якщо адвокат упевнений у самообмові клієнта; 4) відмовлятися від надання правової допомоги, крім випадків, установлених законом.

⁵ Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05 липня 2012 р. № 5076-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.

3. Адвокат забезпечує захист персональних даних про фізичну особу, якими він володіє, відповідно до законодавства з питань захисту персональних даних. У статті 25 міститься ще один обов'язок адвоката – надання безоплатної правової допомоги.

Ззовні, дивлячись на положення закону, видається, що існує рівновага прав та обов'язків. На практиці обов'язки адвоката стають важелем впливу, оскільки він несе дисциплінарну відповідальність за їх недотримання. При цьому відповідальності за порушення прав адвоката не несе зазвичай ніхто. Права стають усе більше формальними.

Треба зазначити, що пропозиції реформи адвокатури, підготовлені Радою з питань судової реформи при Президентіві України, містять пункти щодо розширення прав адвоката⁶. На думку автора, кількість закріплених прав не змінить ситуацію на практиці. Потрібне реальне забезпечення дотримання вже чинних прав, особливо за умови майбутньої монополії адвокатів. Адвокат не має одночасно захищати права особи та ще й відстоювати свої. Підтвердженням цього є Звіт про порушення прав адвокатів і гарантій адвокатської діяльності в Україні у 2013–2016 рр., затверджений рішенням Ради адвокатів України від 26 лютого 2016 р.⁷

У Чеській Республіці права та обов'язки адвокатів закріплені в главі III Закону «Про адвокацію»⁸. Права адвоката закріплюються від зворотного – від його обов'язків: якщо ти зобов'язаний це зробити, отже, ти маєш на це право. Права-обов'язки йдуть у неподільному ланцюгу. Такий підхід не розповсюджений в Україні. Загалом накладається більше зобов'язань, але в нашій практиці таке формулювання закону могло б сприйнятися як безправність. Також права та обов'язки не сформовані в окремі статті-списки, а закріплені у вигляді окремих статей.

Стаття 16 містить обов'язок адвоката захищати права й законні інтереси клієнта, домагатися їх виконання та керуватися інструкціями клієнта. Ці інструкції, однак, не є для нього обов'язковими, якщо знаходяться в суперечності з правовою або становою нормою (адвокатурою). Він зобов'язаний адекватним чином поінформувати про це клієнта. У роботі адвокат зобов'язаний діяти чесно й сумлінно; він зобов'язаний повністю використовувати всі законні засоби та в їхніх межах застосувати в інтересах клієнта все, що згідно зі своїм переконанням вважає корисним⁹.

Стаття 17 закріплює заборону завдавати шкоди гідності адвокатської спільноти. Із цією метою він насамперед зобов'язаний дотримуватися Правил професійної етики і Правил конкуренції (Етичного кодексу). А стаття 17 а) доповнює, що адвокат зобов'язаний використовувати становий одяг (мантію й конфедератку).

Право відмови надання юридичних послуг, за статтею 18, обмежується обов'язком надання таких послуг за призначенням (призначення адвоката судом/Чеською коморою адвокатів). Обов'язок призначеного адвоката надати юридичні послуги безкоштовно або за знижену винагороду Чеська комора адвокатів (далі – Комора) може скасувати в будь-який момент (при необхідності й ретроактивно) або змінити, якщо під час надання призначеним адвокатом юридичних послуг стає відомо, що ситуація клієнта не дає або не давала підстав для надання йому юридичних послуг безкоштовно або за знижену винагороду. Якщо юридичні послуги повинні бути надані призначеним адвокатом, Комора стежить за тим, щоб на таке надання юридичних послуг адвокати призначалися рівномірно, причому повинні враховуватися також складність справи й можливі витрати, які адвокат може понести у зв'язку з наданням таких послуг.

Стаття 19 прописує, що адвокат зобов'язаний відмовити в наданні юридичних послуг у таких випадках: а) за цією або пов'язаною справою він уже надав юридичні послуги іншій особі, інтереси якої суперечать інтересам того, хто подає заяву на отримання юридичних послуг; б) особі, яка подала заяву на отримання юридичних послуг, уже надав юридичні послуги в цій або пов'язаній справі адвокат, разом із яким він працює спільно (стаття 11), або в разі адвоката за наймом адвокат, який є його роботодавцем, або адвокат, який найнятий на роботу тим же роботодавцем; в) інформація, якою він володіє про іншого клієнта

⁶ Адвокатура та безоплатна правова допомога / Рада з питань судової реформи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://jrc.org.ua/steps/step/advokatura_ta_bezoplatna_pravova_dopomoga.

⁷ Звіт про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в Україні за 2013–2016 рр., затверджений рішенням Ради адвокатів України від 26 лютого 2016 р. № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unba.org.ua/assets/uploads/news/publikacii/buklet-zvit-porushennya.pdf>.

⁸ Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů // Portál veřejné správy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=44102&nr=85~2F1996~20Sb.&ft=pdf>.

⁹ Teorie práva v příkladech / [M. Večeřa a kol.]. – 2., přepracované vydání. – Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. – S. 275.

та або про колишнього клієнта, могла б надати невиправдану вигоду тому, хто подав заяву на отримання юридичних послуг, d) у розгляді справи бере участь адвокат або близька до адвоката особа; e) інтереси того, хто подав заяву на надання йому юридичних послуг, знаходяться в суперечності з інтересами адвоката або близької до адвоката особи¹⁰.

За статтею 20, адвокат зобов'язаний розірвати контракт про надання юридичних послуг, запропонувати скасування свого призначення або запропонувати Коморі призначити іншого адвоката, якщо в ході роботи йому стануть відомі факти, зазначені в статті 19; мало місце порушення необхідної довіри між ним і клієнтом або якщо клієнт не надає необхідного сприяння; клієнт не вніс адекватного авансу на винагороду за надання юридичних послуг, хоча адвокат запропонував йому це зробити.

Клієнт має право розірвати договір про надання юридичних послуг у будь-який момент, причому без пояснення причин. Попередній термін не повинен перевищувати три місяці.

Стаття 21 стосується обов'язку зберігати таємницю. Адвокат зобов'язаний зберігати мовчання про всі факти, які стали йому відомі у зв'язку з наданням юридичних послуг. Від обов'язку зберігати мовчання адвоката може звільнити тільки клієнт, а після його смерті – правонаступник клієнта. Якщо в клієнта більше ніж один правонаступник, то для звільнення адвоката від обов'язку зберігати мовчання необхідна згода всіх правонаступників клієнта. Звільнення адвоката від обов'язку зберігати мовчання має бути здійснене в письмовій формі й адресовано адвокату. Обов'язок зберігати мовчання продовжує існувати також після викреслювання зі списку адвокатів. Варто зазначити, що концепція адвокатської таємниці в чеському законодавстві прописана більш детально та враховує різні можливі обставини. В українському ж законодавстві базовою ознакою адвокатської таємниці є економічна ознака, в основу якої закладається поняття «збитки», що можуть бути завдані клієнту внаслідок розголошення його таємниці.

Стаття 22 присвячена оплаті за роботу адвоката. Як правило, робота в адвокатурі виконується за винагороду. Від клієнта можна запросити адекватний аванс. Найнятий на роботу адвокат працює за оклад. Спосіб визначення винагороди та відшкодування витрат адвоката, який працює в адвокатурі самостійно або спільно з іншими адвокатами, визначено в окремому акті Міністерства юстиції. Стаття 23 зазначає, що якщо адвоката було призначено судом, то його винагорода виплачується державою, а також для платників ПДВ сплачується відповідна додаткова сума за статтею 23 а).

Відповідно до статті 24, адвокат несе перед клієнтом відповідальність за шкоду, яку він йому завдав у зв'язку з роботою в адвокатурі; була заподіяна особою, що його заміщала, або його іншим співробітником. За шкоду, завдану адвокатами, які працюють за наймом, відповідає роботодавець. Якщо адвокат виконує адвокатську діяльність у компанії (або в зарубіжній компанії), відповідальність перед клієнтом несе така компанія. Адвокат або компанія (або зарубіжна компанія) звільняються від відповідальності, якщо вони довели, що шкода не могла бути відвернена навіть у разі докладання всіх зусиль.

У статті 24 а) міститься обов'язок професійного страхування адвокатів. В Україні поки що відсутня аналогічна норма, хоча два з поданих законопроектів щодо внесення змін до українського закону містять положення стосовно страхування професійної діяльності адвоката. Радою Європи напрацьовано концепцію запровадження такого страхування. Як бачимо, на території Чеської Республіки такий обов'язок прямо прописаний у Законі. Так, адвокат, який працює в адвокатурі самостійно або спільно з іншими адвокатами, повинен бути застрахований на випадок шкоди. Адвокат, який працює в адвокатурі в компанії, повинен бути застрахований у межах страхування компанії або самостійно на випадок виникнення обов'язку відшкодувати шкоду¹¹. Стаття 24 б) говорить, що компанія повинна з дня виникнення й до дня припинення свого існування бути застрахована на випадок виникнення відповідальності за шкоду, за яку вони відповідають перед клієнтом; страхування компанії є передумовою внесення її до комерційного реєстру. Комора укладає на користь адвокатів, які самостійно займаються адвокатською діяльністю, страховий контракт на випадок відповідальності за шкоду, завдану клієнтам, згідно зі статтею 24 с).

Наступний обов'язок стосується складення адекватної документації за статтею 25. Комора ще в 1999 році дала роз'яснення, що в такій документації має міститися інформація про виконані дії для клієнта (коли та які саме). Головним чином така фіксація робиться для можливості подальшого оцінювання дій адвоката у випадку дисциплінарного розгляду. Треба зазначити, що зараз у Чеській Республіці майже повністю

¹⁰ Zákon o advokacii : [Komentář] / [J. Svejkovský, M. Vychopeň, L. Krym, A. Pejchal a kolektiv]. – Praha : C.H. Beck, 2012. – S. 128.

¹¹ Organizace soudnictví a právní služby / [I. Schelleová a kol.]. – Brno : Alfa, 2006. – S. 133.

запроваджено електронний документообіг і, звичайно, постає питання щодо збереження адвокатської таємниці за таких умов. Тому до «обігу» подаються загальні дані, а за потреби – адвокат подає друківані матеріали до Комори. При цьому термін зберігання таких документів по одному клієнту – п'ять років.

Стаття 25 а) надає адвокату право на використання «заяви про справжність підпису». Адвокат має право уповноважити іншу особу подавати документи за підписом, що будуть мати таку ж правову силу, якби адвокат склав їх власноруч, або вони були складені в присутності адвоката й за його підписом. Однак адвокат має виконати низку вимог і надати низку документів для використання цього права¹².

За статтею 25 с), адвокат має право на авторизовану конвертацію документів із паперового вигляду – до електронного згідно із законодавством про електронний обіг документів.

Стаття 26 надає право адвокату в межах його повноважень доручити іншому адвокату замінити його. Якщо в діяльності адвоката виникає обставина, яка перешкоджає йому виконувати свої обов'язки, і він не може усунути її, то, згідно зі статтею 27, він зобов'язаний доручити виконання своїх обов'язків іншому адвокату (з яким домовиться), а також повідомити про це клієнта в письмовій формі. Ці дії мають бути виконані в місячний термін. Комора засвідчує перехід клієнта від одного адвоката до іншого. Якщо адвоката було викреслено зі списку (реєстру) адвокатів, то нового адвоката призначає Комора.

Доволі цікавим є обов'язок адвоката (або стажиста адвоката) щодо розгляду скарг на іншого адвоката (або стажиста адвоката). За статтею 28, задля збереження поваги адвокатської спільноти й в інтересах честі перед тим як розпочати судовий спір або інше провадження, він (вони) зобов'язаний (і) використати мирне врегулювання спору в органах Комори. Зазвичай такий розгляд відбувається в присутності голови Комори або іншого члена її правління. Головна мета – привести учасників спору до його врегулювання шляхом примирення. Однак це зобов'язання не діє, якщо одним із учасників спору є третя сторона.

Так званий «інформаційний обов'язок адвоката» закріплений у статті 29. Одразу після початку роботи в адвокатурі адвокат зобов'язаний повідомити Комору про таке: свою комерційну адресу, спосіб виконання діяльності, а також інші факти, необхідні для оформлення в реєстрі адвокатів; адвокат зобов'язаний невідкладно повідомляти Комору про зміну цих фактів, що має бути зроблено в строк одного тижня з моменту їх настання. Адвокат зобов'язаний повідомити Коморі в цей же термін усі факти, які могли б стати причиною для припинення роботи в адвокатурі або для викреслювання зі списку адвокатів¹³.

Стаття 30 прописує обов'язок щодо сплати внесків на роботу Комори, а також інших внесків, передбачених Законом та іншими становими нормами.

Адвокат або компанія, що прийняли на роботу стажиста, зобов'язані, відповідно до статті 31, створювати такі робочі методи, які забезпечать належну підготовку до професії адвоката, зокрема стажисту має бути надана можливість брати участь у проведених Коморою курсах навчання, належним чином підготуватися до адвокатського іспиту, а також узяти в ньому участь.

Дослідуючи права й обов'язки адвоката в тій чи іншій державі, не можемо оминати увагою той факт, що займатися практичною діяльністю на території країн Європейського Союзу можуть не лише «внутрішньодержавні» адвокати, а й адвокати з країн-членів Європейського Союзу. Так, чеський закон містить детальне регулювання діяльності європейських адвокатів: осілих і візитерів.

В українському законі аналогічних положень нема. Щоправда, статті 59–61 містять положення щодо здійснення в Україні адвокатської діяльності адвокатом іноземної держави. На нього поширюються професійні права й обов'язки адвоката, визначені цим Законом. Але відповідальність адвоката іноземної держави настає лише за умови його включення до Єдиного реєстру адвокатів України, а дисциплінарні стягнення можуть бути застосовані виключно у вигляді попередження або виключення із зазначеного реєстру.

Висновки. Проведений аналіз надає можливість стверджувати, що права адвоката в Україні потребують законодавчого розширення, вдосконалення та втілення на практиці. Дотримання прав адвоката дасть змогу реалізації основної функції адвокатури – захисту прав людини. Справа адвоката – аби суд за нормою закону побачив людину, а задля цього адвокат сам має ефективно використовувати надані йому професійні права.

¹² Zákon o advokacii : [Komentář] / [J. Svejkský, M. Vychopeň, L. Krym, A. Pejchal a kolektiv]. – Praha : C.H. Beck, 2012. – S. 186.

¹³ Organizace soudnictví a právní služby / [I. Schelleová a kolektiv]. – Brno : Alfa, 2006. – S. 135.

Україна, встановлюючи курс на євроінтеграцію, мусить визначити пріоритети вже сьогодні. Національне законодавство має бути сформовано в кращих європейських традиціях, проте відповідати українським реаліям. Будь-які реформи мають бути прогнозованими. Досвід країн, які вже втілили свої євроінтеграційні прагнення, набуває особливого значення. Отже, Україні ще доведеться провести низку змін, зокрема стосовно статусу європейських адвокатів, у разі позитивних зрушень у бік Європейського Союзу. Також доведеться виокремити статус європейських адвокатів із загального обсягу іноземних адвокатів. Тому досвід Чеської Республіки може бути корисним і практично застосовним для вітчизняних нормотворців.

Анотація

Стаття присвячена дослідженню прав та обов'язків адвоката шляхом здійснення порівняльного аналізу відповідного національного регулювання в Україні й Чеській Республіці. Автор дає загальну характеристику нормативних документів, визначає відмінності між ними, висвітлює європейські досягнення чеського законодавства про адвокатуру та вказує зроблені Україною кроки в окресленій сфері на шляху до євроінтеграції.

Summary

This article examines rights and duties of advocates while providing comparative analysis of relevant national legislation of Ukraine and the Czech Republic and giving general characteristic of differences between the relevant documents. The author highlights the European achievements of the Czech legislation on the legal profession. The author also indicates Ukrainian steps in this sphere on its way to European integration.

Використана література:

1. Аракелян М.Р. Інститут адвокатури у правозахисній діяльності сучасної Української держави / М.Р. Аракелян // Актуальні проблеми держави і права. – 2011. – Вип. 60. – С. 21–27.
2. Фіолевський Д.П. Адвокатура : [підручник] / Д.П. Фіолевський. – 3-тє вид., випр. і доп. – К. : Алерта, 2014. – 624 с.
3. Яновська О.Г. Правова та соціальна природа адвокатської професії / О.Г. Яновська // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 2. – С. 108–113.
4. Звіт про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в Україні за 2013–2016 рр., затверджений рішенням Ради адвокатів України від 26 лютого 2016 р. № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unba.org.ua/assets/uploads/news/publikacii/buklet-zvit-porushennya.pdf>.
5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05 липня 2012 р. № 5076-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
6. Адвокатура та безоплатна правова допомога / Рада з питань судової реформи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://jrc.org.ua/steps/step/advokatura_ta_bezoplatna_pravova_dopomoga.
7. Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů // Portál veřejné správy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=44102&nr=85~2F1996~20Sb.&ft=pdf>.
8. Teorie práva v příkladech / [M. Večeřa a kol.]. – 2., přepracované vydání. – Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. – 416 s.
9. Zákon o advokacii : [Komentář] / [J. Svejkský, M. Vychopeň, L. Krym, A. Pejchal a kolektiv]. – Praha : C.H. Beck, 2012. – 656 s.
10. Organizace soudnictví a právní služby / [I. Schelleová a kol.]. – Brno : Alfa, 2006. – 213 s.

Ярослава Савченко,

аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики
Академії адвокатури України